

Boek van de maand

Geestrijk leven

J.W. van der Jagt

Een van de vruchten die het jaar 2006 ons bracht, is het boek *Geestrijk leven*. Daarin hebben tien auteurs vijftien bijdragen over de Heilige Geest en zijn werk gebundeld. Een aantal van hen werkte ook mee aan het boek *Meer dan genoeg* dat twee jaar eerder verscheen. Op die bundel wil het boek dat nu verschenen is, een vervolg zijn. Ging het eerste boek vooral kritisch op de charismatische beweging in, dit tweede boek wil in positieve zin over het leven uit de Heilige Geest spreken. Het boek geeft te veel om uitvoerig te bespreken. Ik geef er een indruk van en maak een paar kanttekeningen bij sommige onderdelen.

God drie-enig

De eerste bijdrage is een fraai artikel van J.W. Maris over 'De drie-enige God in gemeenschap met ons'. Het biedt zoveel als het kader voor de overige bijdragen. Maris laat zien dat de Persoon en het werk van de Heilige Geest niet los te maken zijn van God de Vader en God de Zoon en hun werk (p. 16v; 22v). In Hem komt de drie-enige God zelf tot ons om gemeenschap met ons te hebben. Hij geeft ons niet 'iets' (bijv. bijzondere krachten). Hij geeft Zichzelf (p. 15v). Hij gaat een relatie met ons aan. Deze relatie bedoelde God toen Hij de mens schiep (p. 19). Daarom is de vertrouwelijke omgang met God wezenlijk voor de mens (p. 20). Vanwege deze vertrouwelijkheid heeft het zondigen tegen de Heilige Geest zijn eigen diepe ernst (p. 21). Het gaat in de relatie met God om intimiteit die getypeerd wordt als liefde. De kern daarvan is het geloof (p. 24).

Leven door de Geest is leven door het geloof. Het gaat niet om wat een mens allemaal bereiken of meemaken kan, maar om het persoonlijk kennen van Jezus Christus (p. 24). De mens wordt daarbij helemaal, inclusief zijn verantwoordelijkheid, ingeschakeld. Dat is anders dan bij allerlei vormen van extase waarbij de mens wordt uitgeschakeld (p. 25). Heiliging is dan ook dat wij zelf gewillig en gehoorzaam worden om God te dienen. 'Het meest wezenlijke is niet de ervaring, maar de relatie' (p. 25). Leven door de Geest doe je dan ook in het gewone, concrete leven. De Bijbel gaat over gewone mensen, midden in het leven, met verdriet, zorg etc. Het Woord van God is daar onmisbaar bij. Karakteristiek voor het hele christelijke leven is dat het geloof zich hoe langer hoe meer vasthoudt aan de beloften van het Woord. 'Hoger willen stijgen dan het aangewezen zijn op genade, of hoger dan leven bij het Woord, leidt altijd weer tot verdwalen' (p. 25).

Identiteit

Wat is onze identiteit? Wat betekent het dat de Geest van God zijn intrek bij ons mensen neemt (p. 27)? Op deze vragen zoekt J. Wesseling in 'Gods kind op zoek naar identiteit' het antwoord. Het is onderdeel van een tweeluik waarvan het tweede deel over 'Gods kind in de groei' gaat. Dit tweeluik is het lezen en overwegen waard. Het gaat over hoe wij van nature zijn en door Gods Geest worden, en over de groei die we als kinderen van God doormaken. Het gaat over onze geboorte, erfelijke belasting, de tijd waarin wij leven, waarin het tijdsbeeld dat Paulus geeft, al meer herkenbaar wordt. De noodzaak van wedergeboorte komt aan de orde en de onmisbare betekenis van de kerk. We lezen over de verschillende betekenissen die 'groei' kan hebben. Er wordt een verbinding gelegd tussen het verlangen naar groei en de

kenmerken van de kerk en van de christenen uit artikel 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis.

De schematiek die Wesseling hanteert, overtuigt niet altijd. Schrijvend over onze 'roots van beneden' zegt Wesseling dat wij kind zijn van onze ouders, van Adam en van onze tijd. Pas als je God leert kennen en wedergeboren wordt, ga je kijken met de ogen van het geloof. Dan leer je jezelf zien als kind van God en als kind van de kerk (p. 31). Maar is het dan niet ook door wedergeboorte en geloof dat we onszelf gaan zien als kind van Adam, met de erfelijke belasting die dat geeft? Met de bedoeling van Wesseling heb ik geen moeite, maar zijn tweedeling werkt wat verwarrend.

Meer moeite heb ik met het schema waarmee Wesseling ons menselijk functioneren wil verduidelijken (p. 29). Daarin worden zes lagen onderscheiden. Van boven naar beneden gaat het om onze spiritualiteit (wat/wie beweegt mij), onze identiteit (hoe zie ik mijzelf), overtuiging (waar geloof ik in), vermogen (wat kan ik), gedrag (wat doe ik) en omgeving (waar ben ik, hoe ziet mijn situatie eruit). Dit schema wil laten zien dat een hogere laag die daaronder aanstuurt. Voor Wesseling was dit een eyeopener die liet zien 'dat christenen en zeker de gereformeerden onder hen hun geloof vooral communiceren op het niveau van overtuiging en gedrag' (p. 30). Dan gaat het vooral over wat je vindt of hoort te vinden en worden afwijkende opvattingen afgewezen; die brengen meteen verwijdering. Het schema maakt, aldus Wesseling, 'meteen duidelijk dat ten diepste niet de beslissingen vallen op het niveau van overtuiging en gedrag. Dat zijn uitwerkingen of symptomen van iets diepers (in het schema is het precies andersom getekend dan hij zegt, maar dat maakt niet uit, JWvdJ). De meest wezenlijke vraag voor ieder mens is: van waaruit leef je? Wat zijn je roots? ... Oftewel: wat is ten diepste wezenlijk voor je identiteit?' (p. 30).

Zou dit schema ons echt helpen? Ik vraag het me af. Mijn identiteit is dat ik in Christus en door de Heilige Geest een kind van God ben. Dat is 'wat ik geloof'. In het schema is dat mijn *overtuiging*. Het schema zegt dat mijn identiteit mijn overtuiging aanstuurt, maar het is andersom! Eigenlijk schrijft Wesseling zelf ook over identiteit en spiritualiteit op het niveau van de overtuiging. Hij zegt dan ook dat je zijn hoofdstuk op overtuigingsniveau kunt lezen, maar dat het de bedoeling is dat het onze identiteit beheerst (p. 44). Het lijkt mij dat de dingen hier anders en lastiger liggen dan het schema doet vermoeden. Ik vraag me dan ook af of dit schema wel helpt bij de onderlinge communicatie van het geloof (p. 30,65). Wekt het in die context niet de indruk dat er onder alle verschillen een *diepere* laag is, die van het kindschap van God, waar deze verschillen worden overwonnen? Dat is een manier om de verschillen in overtuiging te relativeren. Het heeft, met alle verschillen die er vandaag zijn, sterke bekoering om vooral te benadrukken dat we allemaal kinderen van God zijn. Nu weet ik ook wel dat onderlinge communicatie kan ontaarden en verschillen nodeloos verwijdering geven en zelfs als breekpunt worden gezien. Dat lijkt mij nodeloos, niet omdat die verschillen op een *dieper* niveau niet bestaan, maar omdat er op hetzelfde overtuigingsniveau (dat de identiteit aanstuurt) zoveel overeenstemming bestaat, dat je over allerlei andere zaken rustig van mening kunt verschillen.

Vrijheid

Ik merk dit ook op met het oog op de bijdrage van B. Luiten. Hij schrijft onder de titel 'Kind aan huis' over de vrijheid die de Geest ons als kinderen van God geeft. Hij laat onder meer zien dat de onverzadigbaarheid van de moderne mens een vorm van slavernij is. Christus haalt ons uit de slavernij. Zijn Geest haalt de slavernij uit ons. Wij hebben niet de Geest van

slavernij ontvangen om opnieuw te vreesen, maar de Geest van het zoonschap (Rom. 8:14). Hij maakt ons echte kinderen van God doordat Hij ons hart tot een tempel voor de Here maakt (p. 53). De Here wil ons hart; niet alleen ons gedrag (p. 51). Je mag wortelen in de liefde van God die de vrees uitdrijft. Onze vrijheid als kinderen van God kunnen we elkaar ontnemen doordat je in de kerk eisen (dwangpatronen) aan elkaar stelt (p. 51,56). Luiten wijst de kerkenraden op hun verantwoordelijkheid in deze zaken. ‘Verschillen van inzicht zullen er altijd zijn, gevoed door achtergronden en voorkeuren. Maar goed beschouwd zijn dat slechts oppervlakkigheden. Dat zie je des te scherper wanneer je weet hoeveel dieper het leven met God gaat. Wat Hij geeft in het hart, staat niet ter discussie, en dat is nu juist het niveau waarop onze vrijheid én onze eenheid ontstaat’ (p. 56).

Ook Luiten schrijft dus over een eenheid die de Geest werkt op een niveau dieper dan de verschillen van inzicht. Er zijn inderdaad verschillen waarin je elkaar vrij moet laten, omdat ze aan de eenheid geen afbreuk doen. Geldt dat voor *alle* verschillen? En is dat een kwestie van niveau of van inhoud? Ik denk het laatste. Al lezend ging ik in de bijdrage van Luiten iets missen. Terecht zet hij de vrijheid van de Geest tegenover de slavernij. Maar wat wil het zeggen dat de Schrift ons wel *slaven* van Christus noemt en over de *gehoorzaamheid* van het geloof spreekt? Dat hoort bij de vrijheid van de Geest waarin wij onze eenheid vinden. Wat heeft dat te zeggen over onze verschillen van inzicht? Er zijn nu eenmaal verschillen waarbij het aankomt op wat onze Meester van ons vraagt.

Varia

Lezenswaard en praktisch is het hoofdstuk over ‘Goed bijbellezen, hoe doe je dat?’ van W.F. Wisselink. E. Brink schrijft nuchter over het ‘Bidden onder leiding van Gods Geest’. Ik vroeg me wel af of het ‘bidden in de Geest’ niet meer wil zeggen dan (hoe waar dat ook is) dat het tegenover egocentrisch bidden staat (p. 103). Betekent het niet dat ons gebed door de Geest beheerst wordt, zoals de Here een huwelijk ‘in de Here’ (1 Kor. 7:39) beheerst? Dan is ‘bidden in de Geest’ typerend voor het héle thema dat Brink aansnijdt. Men leze wat H. Drost en J.W. Maris schrijven over ‘Gereformeerde vroomheid’. Ik ga voorbij aan het ‘Geleid worden door de Geest, Gods leiding in ons leven’ (C.C. den Hertog), het opstel over de ‘De kerk: het huis van de Geest’ (H. ten Brinke), aan ‘Gods rivier, de weg van Gods Geest door de wereld’ (H. Drost) en aan ‘Vrucht en gaven van de Geest’ (K. de Vries). E.A. de Boer schrijft over de ‘Dienst aan het levende Woord’. Dat gaat over de gave van de profetie en het onderscheiden van geesten. Hij brengt de gave van de profetie in verband met het levende Woord en de geestrijke Schriften waardoor God Zich nog steeds openbaart (p. 227 en 228), en hij maakt de profetie daaraan ondergeschikt. Dat lijkt mij gezond. Maar kun je de profetie dan op dezelfde manier als het levende Woord typeren als ‘Hij openbaart Zich nog steeds’? Trek je de profetie dan niet de openbaring in? Dat God Zich nog steeds of opnieuw bekendmaakt, is toch een andere openbaringswijze dan bij de bijbelse profeten? De Boer schrijft ook over het bevrijdingspastoraat (‘In dienst van de bevrijder’). Ten Brinke sluit de bundel af met een hoofdstuk over Efeziërs 3:16-19. Deze wat dorre opsomming geeft een indruk van wat het boek te bieden heeft. Helaas moet ik aan heel veel voorbijgaan.

Lofprijzing

Wat uitvoeriger wil ik ingaan op de bijdrage van E.A. de Boer ‘De dienst van de lofprijzing’, over het spreken in tongen. Hij ziet dit vooral als lofprijzing. Paulus zet het als bidden ‘met mijn geest’ tegenover het ‘bidden met verstand’ (1 Kor. 14:14-15). Het laatste is ‘beheersing van het biddend spreken in je eigen taal. De Heer wordt doelbewust aangeroepen of geprezen,

bijvoorbeeld om anderen te leiden in gebed en lofzegging' (p. 201). Bidden 'met mijn geest' is de gave 'van een spontane uiting van je eigen geloof in God op meer spontane en emotionele wijze. Daarbij neemt de Geest je tong en taal in beslag. Je bidt of zingt als het ware voorbij de woorden. Anders dan dat je met een verstaanbare boodschap de ander aanspreekt. Dat kan in een gebed, maar ook in een lofzang' (id.). Dit lijkt mij de kern van De Boers opstel.

Het verschijnsel van het spreken in tongen of talen is weerbarstige materie. De Boer doet een poging om daar verder in te komen. Je kunt het een vondst noemen om de lofprijzing als invalshoek te kiezen. De Schrift legt inderdaad verband tussen het spreken in talen en de lofprijzing. In Handelingen 2 spreekt men over de grote daden van God. Maar De Boer zegt wel heel stellig dat deze lofprijzing, aanbidding tot de Here is gericht (p. 205). Hij erkent zelf dat dit er niet staat. Maar als het vooral spreken tot de Here is, waarom wordt dat dan níet en wordt de reactie van de hoorders wél genoemd? Dat kun je niet alleen zeggen omdat het over Gods grote daden gaat. Die daden zijn in 1 Petrus 2:9 inhoud van de verkondiging. In Handelingen 19 wordt het spreken in tongen als profeteren aangeduid. Is dat aan God geadresseerd? In 1 Korintiërs 14:2 noemt Paulus het spreken in tongen een spreken tot God en niet tot mensen. Is dat omdat dit spreken als zodanig tot God gericht is? De Boer gaat daarvan uit. Paulus noemt het om een andere reden spreken tot God. Hij vervolgt immers: 'want (redengevend) niemand verstaat het.' Het is tot God gericht omdat Hij het alleen verstaat. Paulus' doorlopende kritiek is ook dat in Korinte de gerichtheid op mensen ontbreekt. Het lijkt me dat de schriftgegevens wat eenzijdig naar een tot God gerichte lofprijzing worden getrokken.

Ook de herkenning van de gesproken taal roept vragen op. In Handelingen 10 en 19 wordt de taal niet herkend, maar kan ze wel vertaald worden (p. 208). Hoe wist men dan dat het profetie was (Hand. 19)? En kan een onherkenbare taal vertaald worden? Was in 1 Korintiërs 14 de taal voor de bidder onbekend (p. 210)? Hoe kon hij dan zichzelf stichten (vs. 4)? Paulus verwijst in 1 Korintiërs 14 naar Jesaja 28. Daar spreekt Jesaja over mensen die een andere gewone mensentaal spreken. Is dat geen reden om in Korinte ook aan andere mensentaal te denken? Wat deze zaken betreft heeft De Boer mij niet overtuigd.

Tongentaal zou een spontane, emotionele en enthousiaste uiting van het geloof zijn. Laten we het ons voorstellen in het licht van de orde die Paulus in 1 Korintiërs 14:26v aanbrengt. Twee of drie mogen om de beurt in tongen spreken en er moet een vertaler zijn. Voordat men zich spontaan, emotioneel en enthousiast kon uiten, moest dus de beurt worden vastgesteld of op de beurt gewacht worden, en moest men weten of er een vertaler was. Was deze uiting dan wel zo spontaan-emotioneel?

De Boer ziet deze gave als een zingend met de woorden meegesleept worden, zodat je boven de woorden uitstijgt (p. 211). Maar dan is het óns zingen, óns enthousiasme dat ons meeneemt boven de woorden uit. Waar lezen we in de Schrift dat gelovigen zo aan het zingen of bidden zijn, dat het hen meesleept zodat het in tongen of talen overgaat? Het is toch een gave die niet bij mensen vandaan komt of door mensen opgewekt wordt, maar die de Geest aan mensen gééft.

Trouwens, wat wil het zeggen als we voorbij de woorden bidden en zingen (p. 210, 212, 216) of dat ons hart boven de woorden uitstijgt (p. 211)? Als je voorbij de woorden komt, zijn er geen woorden meer. Boven woorden uit zijn er alleen nog het zwijgen of extatische klanken die geen woorden zijn. Ik kan me voorstellen dat je zo vol bent van Gods grote daden, dat je geen woorden meer hebt. Maar dan wordt er ook niets meer gezegd, niet meer in talen gesproken en er valt ook niets meer te vertalen. En over extatische klanken gesproken - lijkt

dat niet heel veel op de extase waar J.W. Maris in het eerste hoofdstuk (p. 25) kritisch over schrijft?

De materie is niet gemakkelijk. Ik heb er zelf ook geen volkomen bevredigende voorstelling van. Daarom waardeer ik de poging die De Boer ondernomen heeft. Maar ik houd er te veel vragen bij. Intussen zie ik hier wel een belangrijke beweging. Enerzijds neemt De Boer wat afstand van wat in de bundel *Meer dan genoeg* over de tongentaal geschreven werd. Anderzijds probeert hij in de lofprijzing een brug te slaan tussen de gereformeerde en charismatische vormen van gebed (p. 217). Het lijkt mij een brug te ver.

Tot slot

Geestrijk leven is rijk aan inhoud. Naast veel goede en waardevolle zaken roept het soms ook vragen op die tot verder nadenken stimuleren. Voor de verwerking en bespreking van het gebodene biedt elk hoofdstuk een aantal vragen waarover doorgesproken kan worden.

N.a.v. H. ten Brinke, J.W. Maris e.a. *Geestrijk leven*, De Vuurbaak, Barneveld 2006, ISBN 90 5560 333 3, 269 pag., prijs €17,50.